

VILAC

Vilac tèrme municipau enquia 1.970 en que siguec agregat ath nau municipi de Vielha-Mijaran. Aguest pòble, a 1.047 mètres de nautada, ei plaçat ena vertent deth plan de Mont, enlairat ena man dreita dera Garona a uns 3 quilomètres de Vielha e enlaçat ara carretèra nacionau per un tròç de carretèra que tanben pòrte tà Mont e Montcorbau.

Apareishen documents de Vilac des der an 1.280 enquia 1.313 damb eth nòm de "Villa de Villaco, Vilaco e Vilac". Enquia era mitat deth segle XIV siguec era tercèra poblacion dera Val d'Aran damb mès abitants, 120 famílies en an 1.280, des qu'encara n'auie 104 en an 1.320.

Eth 17 de Hereuèr de 1.313, quate cònsols e 98 caps de família dera "Villa de Vilac" jurèren fidelitat a Guillem de Castellnou, procurador deth rei Jaime II.

Vilac des dera nauta Edat Mieja, siguec cap deth terçon de Marcatosa. Des d'antic siguec un lòc fortificat e amuralhat. Des dera Edat Mieja enquia eth segle XVIII, auie un important castèth de forma triangular, damb hòssa e un pònt que se lheuauè, damb dus patis d'armes... D'aguest castèth ja non quede arren.

Auem de remarcar qu'es tèrres e montanhes de Vilac tèrmien damb 30 des 33 pòbles qu'a era Val d'Aran; es pòbles damb es que non tèrmie son: Tredòs, Bossòst e Bausén. Atau donques, ua des principaus hònts d'ingrèssi en Vilac ère eth loguèr des montanhes tà peishius de bestiar dera Ribagòrça o ben deth Palhars.

Ena Edat Mieja i auie dus poblets inscrits ath tèrme de Vilac e que aué ja son desapareishuts: Sant Vicens e Sant Germès. Eth prumèr se trobaue a mieja ora de camin seguint era ribèra deth riu Salient; Sant Germès ère plaçat a mieja pujada dera carretèra de Vilac, a 100 mètres de Sant Antòni, seguint eth camin reiau.

Pera sua situacion geografica ei un pòble escuelhut per gent de dehòra tà bastir polides casetes, coma se pòt veir ena carretèra que va tà Mont, e enes marrècs dera carretèra abantes d'arribar en pòble. Ua polida urbanisacion serà era de Santa Gemma ath dessús dera part baisha deth planèr de Mijaran.



ARAN

Numerò

54

DIUENDRES

23-Seteme-1.988

Entrevista

Damb Rosalia de çò de Juliana de Vilac.

- Se'n brembe de coma ère eth pòble quan vosté ère mainada?

- Antes Vilac ère un pòble molt gran i auie mès de 100 cases, i auie farmàcia, mètge, avocat, notari, e tanben i auie agut un gran mèstre qu'escriuec eth libre de "Las Maravillas" e se didie Domingo de Miguel; eth libre l'utilisauè aguest mèstre coma lectura entàs mainatges, e i a ua placa en Ajuntament deth pòble en commemoracion d'aguest hèt.

- I a agut tostemps escòla en Vilac?

- Òc, en aguest pòble i auie molta mainadèra e toti anàuem tà estudi. I auie sonque un mèstre. Mès alavetz coma non i auie libres, pen-

jauen uns cartèls enes parets, atau apreniem tot çò que mos auien d'ensenhar. Eth problèma que i auie alavetz ei qu'es mainatges mès grani auien d'anar a trabalhar enes prats e damb eth bestiar per aquerò se hège escòla peth ser tad aguesta gent, aguest hèt se didie "Anar tà vèla".

- Coma se divertie era joenessa deth sòn temps?

- En iuèrn anàuem tà casa de bèth un e jogàuem a cartes, ara pasturada e a d'auti jòcs. Dempús quan arribauen es hèstes anàuem a barar enes pòbles qu'èren mès apròp. Tà Vielha i baishàuem quauque dimenge de tant en tant, non massa soent, e me'n brembi que baràuem en çò des Lolites, eth músic ère Sisco de Vilac.

- Coma se celebrauen es nòces?

- Apuprètz com ara, damb molti convidats. Era celebracion la hègen en casa e se podien logauen bèth músic tà animar era nòça.

Classe d'aranès

ES DEMOSTRATIUS

	ACIU	AQUIU	AQUIU DELÀ
MASCULIN SING.	aguest	aqueth	aqueth
FEMENIN SING.	aguesta	aquera	aquera
MASCULIN PLUR.	aguesti	aqueri	aqueri
FEMENIN PLUR.	aguestes	aqueres	aqueres
NEUTRE	açò, çò	aquerò	aquerò

Exemples:

- Aguest mainatge, aquera gojata e aqueri dus gojats d'aqui delà an neishut en Vielha.
- Açò ei mèn e aquerò d'aqui delà ei tòu.
- Çò que te digui ei vertat.

ERA GRAFIA V/B.

- Cau escriuer "b" ath deuant de "l" e "r". Ex.: Mòble, libre, amable...

- S'escriu "v" segon era etimologia, e en Pujòlo, quan correspón a "u" des auti endrets dera Val. Ex: Vèspa, vielh, cantava(en Pujòlo), cantava (enes auti endrets).

ESPÒRT CLASSIFICACION DERA LIGA DE NAUTA MONTANHA DE FÓTBOL

Equips	P/J	P/G	P/E	P/P	G/F	G/C	Punts	+ -
Vilaller	9	7	1	1	22	6	15	+ 7
Vielha	9	7	0	2	34	13	14	+ 6
Pont de Suert	9	6	1	3	41	14	13	+ 3
Rialp	9	4	0	5	23	25	8	- 2
Naut-Aran	9	2	0	7	23	34	4	- 4
Mijaran	9	0	0	9	11	62	0	-10

Aguesta classificacion correspón ara jornada n^o 13, jogada eth passat dimenge dia 18 de Seteme. Es resultats des partits sigueren: Mijaran 3 - Naut-Aran 5, Pont de Suert 2 - Vielha 5. Eth dia 25 de Seteme se jogarà eth darrèr partit d'aguesta competicion. Tàs 18 ores dera vrespada jogaràn eth Vilaller damb eth Mijaran. Tàs 17 ores dera vrespada en Vielha jogaràn eth Naut-Aran damb eth Pont de Suert e tàs 19 ores tanben en Vielha jogaràn eth Vielha damb eth Rialp.

Aguesta serà era jornada mès disputada de tota era liga ja qu'eth Vielha segontes eth resultat deth Vilaller poderie èster eth prumèr d'aguesta liga.

CORNÈR LITERARI

ER ETZÈTERA

Un còp, eth capelhan deth pòble diguec ara sua majordòma:

-Guarda, deman hès un bon dinar, qu'auram convidats.

- Que son de guaire compliment? -demanèc era majordòma-

- Non, mès amanís ua bona òlha damb garia, farç, bolh...etzètera.

Se i a quauqu'arren que non as, ac crompes.

Era prauba majordòma hec es sòns càlculs, mès non sabie que volie dider etzètera e non gosauè demanà'c tà que non se n'arriguessen d'era Dempús de molt pensar queiguec qu'ena rectoria i auie un estudiant que passaue aqui es sues vacances: "Aquest m'ac diderà!"

- Tu, Joan, que vò dider etzètera?

- Coa de mula, li didec aquest.

Era majordòma non didec arren e londeman comencèc a premanir eth dinar. Anèc tara bòrda, talhèc era coa dera mula, la usclèc e la meteguec damb es autes causes ena òlha.

Es convidats heren aunor ara sopa, e la trobèren tant bona que se'n tornèren a servir un aute plat.

- E be mastressa, quina sopa mès bona, que i as metut? -demanèc eth capelhan-

- Ac hè er etzètera. -didec era majordòma-

Era majordòma cambièc es plats e servic es talhs deth bolhon, en tot servi-li er etzètera ath capelhan que tot estonat diguec:

- Qu'ei açò tant gròs?

- Ja ve, er etzètera.

- E... qu'ei er etzètera?

- Era coa dera mula! Que se pense que non ac sabi?

E d'aguesta manèra toti saberè qu'ère er etzètera.

Valeri Serra i Boldú, Aplec de Rondalhes

INFORMACIONS

SERVICIS SOCIAUS DE BASE

DERA VAL D'ARAN

Comunicam a totes aqueres persones que viuen ena Val d'Aran, e non siguen incloïdes en cap de cartilha dera Seguritat Sociau, se meten en contacte damb es Servicis Sociaus de Base, trucant ath telefòno nº 64 00 44, entà sajar de solucionar era sua situacion.

VISITA GRATUÏTA ATH MUSÈU

DERA VAL D'ARAN

Totes aqueres persones que volguen visitar es diferents seccions deth Musèu dera Val d'Aran: Sant Joan d'Arties o era Tor deth Generau Martinhon en Vielha, se presenten aguest "toti" auràn era entrada gratuita.

ORARI.-

- Deluns a Diuendres:
De 17 a 20 ores.
- Dissabte e Dimenge:
De 11 a 13, de 17 a 20 ores.
- Eth Dimars ei barrat.

HÈSTA MAJOR DE TREDÒS es dies 24, 25, 26 e 27 d'aguest mes de Seteme. I aurà fòrça e divertits actes a mès des populars actes tradicionaus.

TOTI

CONSELH COMARCAU DERA VAL D'ARAN

DIRECCION GENERAU DE PATRIMONI ESCRIT E DOCUMENTAU DERA GENERALITAT DE CATALUNHA

EDITE:

Centre de Normalisacion lingüistica dera Val d'Aran.

C/Sarriulèra, 8, 2on. pis
Tel.: 64 00 92
25530 V I E L H A

REDACTOR:

Joan Leja Cadena

COLLABOREN:

Jovita Ané Sanz
Manuela Ané Brito

IMPRIMÍS:

CNL dera Val d'Aran

DEPÒSIT LEGAL:

L-1328-1987

Es articles e comentaris publicadi en noticiari TOTI sonqu'exprèsen era opinion des sòns autors.

Eth remoquet dera setmana

Ma Loïsa Estévez Sans

